

1. Temat: Po co bóg stworzył człowieka?

Joanna Kulmowa

Człowiek żeby patrzył

Kiedy Bóg stworzył niebo z pływającym¹ obłokiem
i ziemię
różową o świcie
i czarno-białą srokę
i brzozę która tak ślicznie jesienią staje się ruda
to zapragnął w swojej miłości
żeby ktoś z Nim oglądał te cuda.

Wtedy stworzył człowieka
żeby patrzył i radował się do lez
jak On sam
który ciągle się dziwi
że świat jest
jaki jest.

¹ Pływający – poruszający się lekko, tańczący.

Witraż znajdujący się w jednym z włoskich muzeów przedstawia stworzenie zwierząt przez Boga.

241

A było to dobre

Po przeczytaniu

1. Wymień stworzone przez Boga elementy świata, o których jest mowa w wierszu. Dlaczego zostały one nazwane cudami?
2. Odszukaj w wierszu epitety. Wyjaśnij ich funkcję. → *Przypomnij sobie: epitet, s. 348*
3. Jaki obraz Boga wyłania się z tekstu Joanny Kulmowej?
4. Jaki był, według osoby mówiącej w utworze, powód stworzenia człowieka? Na co zwraca uwagę tytuł dzieła?
5. Dlaczego – według podmiotu lirycznego – Bóg ciągle się dziwi / że świat jest / jaki jest?
6. Jakie inne cuda – niewymienione w tekście – możesz oglądać na co dzień? Opisz kilka z nich. Użyj epitetów i porównań. → *Przypomnij sobie: porównanie, s. 348*

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie.
2. Przeczytaj wiersz „Człowiek żeby patrzył”.
3. Zrób pol. 1 i 2.

2. Temat: W raju.

PIERWSI LUDZIE

Anna Kamińska

Książka nad książkami

Fragmenty

Garncarz z gliny lepi garnki i dzbany. Bóg jak wielki garncarz ulepił z mułu ziemi pierwszego człowieka. Tchnął w jego usta oddech i dał mu imię Adam, czyli człowiek.

Pokochał Bóg człowieka. Dlatego osadził go we wspaniałym ogrodzie pełnym pięknych drzew dających smaczne owoce. W rajskim ogrodzie. Na samym środku raju zasadził drzewo wiadomości dobrego i złego. W tym jednym drzewie krążyły soki dobra i zła. Raj przecinała wielka rzeka rozdzielająca się na cztery tak samo potężne odnogi. Wody tych rzek toczyły płytki złota i drogie kamienie. Ukazał Bóg człowiekowi piękno raju i rzekł:

– Strzeż tego ogrodu. Z każdego drzewa możesz jeść owoce, tylko z jednego drzewa, z drzewa wiadomości dobrego i złego, nie jedz, bo jeśli zjesz jego owoc, umrzesz.

Żył Adam w raju. Przechadzał się między wspaniałymi drzewami i zrywał z nich owoce. Był jednak smutny. Nie umiał się śmiać.

Zobaczył to Pan Bóg i pomyślał, że człowiek jest samotny. Dlatego jest mu smutno. Nikt nie lubi być sam. A może by tak napęłnić raj zwierzętami i ptactwem? Patrząc na nie, Adam się rozweseli.

I przyprowadził Bóg do Adama zwierzęta. Prowadził je po kolei, wszystkie, jakie żyły na ziemi. Tyle było tam głów, łap, rogów, pazurów, skrzydeł, piór, ogonów i dziobów, ile pomysłów miał Pan Bóg, kiedy je stwarzał. Wszystkie podchodziły, podpełzały, podpływały, podfrwały do Adama, a on nadawał im imiona. Bo cóż z tego, że były, jeżeli nie wiadomo było, jak je nazywać? Dopiero imię sprawia, że coś istnieje naprawdę. Wielka to była robota, Adam był bardzo zajęty i nie miał czasu na nic innego.

Trzeba stworzyć mu kogoś do pomocy – pomyślał Pan Bóg.

Pewnego dnia, kiedy zmęczony Adam położył się w miękkiej trawie na ziemi, Pan Bóg spuścił na niego mocny sen. Gdy Adam spał twardo, Bóg wyjął z jego ciała jedno żebro i zasklepił ciałem miejsce po nim. A z żebra Adamowego uczynił kobietę.

Adam zbudził się i zobaczył przed sobą kogoś podobnego do siebie, zobaczył kobietę. Dotknął ręką miejsca, które Bóg otworzył, aby wyjąć żebro. Zrozumiał, że niewiasta powstała z jego kości.

Jest częścią mojego ciała – pomyślał. – Jest kością z mojej kości. Jest moją żoną. Jesteśmy mężem i żoną. Stanowimy jedno, chociaż mamy dwa ciała. Odtąd będziemy żyć razem.

Cieszyli się oboje. Adam nie był już smutny. Żywili się owocami rajskich drzew. Kładli się spać w ich cieniu. Byli nadzy. Nie nosili ubrań, bo było ciepło. A wokół nich żyły w zgodzie zwierzęta. Owieczka leżała obok lwa. Jagnię nie bało się leoparda. Żadne zwierzę nie bało się drugiego. W raju nie było strachu. Nikt nikogo nie zjadał. Wszystko, co żyło, karmiło się owocami i trawą. Dlatego właśnie raj nazywał się RAJEM.

Po przeczytaniu

1. Dokończ podane wypowiedzenia, aby krótko przedstawić, o czym opowiada tekst.
 - Bóg stworzył...
 - Bóg zabronił Adamowi...
 - Adam był smutny, ponieważ...
 - Ogród stworzony przez Boga nazywał się rajem, gdyż...
2. Do kogo został porównany Bóg? Dlaczego autorka tekstu użyła takiego porównania? → [Przypomnij sobie: porównanie, s. 348](#)

A było to dobre

3. Dlaczego, Twoim zdaniem, Stwórca umieścił w raju drzewo wiadomości dobrego i złego? Uzasadnij swoją odpowiedź.
4. Wyjaśnij, co – według Ciebie – oznacza zdanie: *Dopiero imię sprawia, że coś istnieje naprawdę.*
5. Obejrzyj obraz i odpowiedz na pytania.
 - Które elementy krajobrazu i postacie opisane przez Annę Kamińską ukazano na obrazie?
 - Co świadczy o tym, że dzieło przedstawia fantastyczną krainę, nieistniejącą w rzeczywistości? Zwróć uwagę na rośliny i zachowanie zwierząt.
 - Jak myślisz, dlaczego wszystkie zwierzęta, z wyjątkiem węża, połączone w pary? Co może to oznaczać?

Erastus Salisbury Field (czytaj: erastus szelberci fild), *Ogród Eden*, około 1865 roku

- 6. Jeden ze związków frazeologicznych wywodzących się z Biblii to *zakazany owoc*. Wyjaśnij jego sens. Następnie ulóż zdanie, w którym wyrażenie to wystąpi w znaczeniu przenośnym.
- ⚙️ 7. Wyjaśnij znaczenie podanych związków frazeologicznych. W razie potrzeby skorzystaj z odpowiedniego słownika.

rajskie życie, czuć się jak w raju, raj utracony

244

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie.
2. Co to jest RAJ?
RAJ to
3. Znajdź w słowniku synonimów w Internecie synonimy słowa RAJ. Wypisz je.
4. Przeczytaj na głos fragment z podręcznika „Książka nad książkami”.
5. Zrób pol. 1.
6. Wyjaśnij znaczenie przysłowia: *Bez ludzi i raj się znudzi.*

3. Zapiski Adama i Ewy.

A było to dobre

PUNKT WIDZENIA

Mark Twain [czytaj: mark tlejn]

Pamiętniki Adama i Ewy

Fragmenty

Tłumaczenie: Marta Kędroń, Barbara Ludwiczak

Fragmenty z *Pamiętnika Adama* [...]

Poniedziałek

To nowe stworzenie z długimi włosami bez przerwy mi przeszkadza. Ciągłe za mną łązi. Nie podoba mi się to – nie przywykłem do towarzystwa. Chciałbym, żeby trzymało się pozostałych zwierząt... Mamy dziś pochmurny dzień, wiatr wieje ze wschodu, myślę, że czeka nas ulewa... Nas? Skąd przyszło mi do głowy to słowo? Ach, pamiętam, to nowe stworzenie stale go używa!

Wtorek

Oglądałem dziś wielki wodospad. Myślę, że to najpiękniejsze miejsce na naszej ziemi. Nowe stworzenie nazywa go wodospadem Niagara – doprawdy, nie mam pojęcia dlaczego! Mówi, że „wygląda” jak wodospad Niagara. Nie ma w tym krzty¹ sensu, tylko samowola i głupota! Nie mam szans samemu czegokolwiek nazwać! To nowe stworzenie nazywa wszystko, co pojawia się na drodze, zanim zdolałem przeciw temu zaprotestować. I zawsze ma tę samą odpowiedź – „wygląda jak”! Na przykład dodo². Skoro tylko ujrzało dodo, od razu mówi – „wygląda jak dodo”! Bez wątplenia nazwa ta się przyjmie. Naprawdę nie chcę się tym dręczyć, bo i tak nie wyniknie z tego nic dobrego. Dodo! To zwierzę wcale nie przypominało dodo, w każdym razie nie bardziej niż ja sam!

Środa

Zbudowałem sobie schronienie przed deszczem, ale nawet tam nie znalazłem spokoju. Nowe stworzenie wdarło się do środka. Kiedy próbowałem się go pozbyć, zaczęło wylewać wodę otworami, przez które patrzy, wycierać ją wierzchem swych łap i wydawać takie odgłosy jak zranione zwierzę. Chciałbym, żeby wreszcie zamilkło – ciągle gada! [...]

¹ Krzta – dawniej: bardzo mała ilość czegoś.

² Dodo – nielotny ptak o ciemnopopielatym upierzeniu, wymarły w XVII wieku.

Pamiętnik Ewy [...]

Niedziela [...]

Przez cały tydzień chodziłam za nim i próbowałam go poznać. Musiałam mówić za nas dwoje, ponieważ on był nieśmiały, ale wcale mi to nie przeszkadzało. Chyba był zadowolony z mojej obecności. Wiele razy używałam bardziej towarzyskiego zaimka „my”. To wyrażenie zdawało się mu schlebiać³.

Środa

Pozostajemy w dobrych stosunkach i poznajemy się coraz lepiej. Już nie próbuje mnie unikać, a to dobry znak, dowodzący, że lubi moje towarzystwo. Cieszy mnie to i uczę się być mu pomocna, jak tylko potrafię, by jego szacunek dla mnie był jeszcze większy. Przez ostatnie dwa dni całkowicie wyręczałam go w pracy, polegającej na nadawaniu imion różnym rzeczom. To było dla niego wielką ulgą, ponieważ on nie ma do tego talentu i wyraźnie jest mi bardzo wdzięczny. Nie przychodzą mu do głowy żadne rozsądne nazwy, ale nie pokazuję mu, że odkryłam tę jego słabość. Ilekroć pojawia się jakieś nowe stworzenie, od razu nadaję mu nazwę, zanim zapadnie nerwowe milczenie. W ten sposób wiele razy oszczędziłam mu wstydu. Ja nie mam z tym najmniejszego problemu. Gdy tylko spojrzę na zwierzę, natychmiast wiem, czym ono jest. Nie muszę się zastanawiać, w jednej chwili przychodzi mi na myśl właściwa nazwa. [...]

Gdy pojawił się ptak dodo, on myślał, że to żbik – tak, widziałam to w jego oczach! Uratowałam go jednak. Staralam się zrobić to w sposób, który nie uraziłby jego dumy. Po prostu zauważyłam tonem przyjemnego zaskoczenia – nie jakbym chciała go pouczyć: „Czyż to nie dodo?!”. A potem wyjaśniłam – choć udawałam, że wcale tego nie robię – skąd wiem, że to właśnie dodo. Chociaż pomyślałam, że może być tym trochę dotknięty, ponieważ rozpoznałam stworzenie, zanim jemu udało się to zrobić, było dla mnie jasne, że w duchu mnie podziwia.

³ *Schlebiać* – sprawić danej osobie przyjemność przez zaspokojenie jej próżności.

Po przeczytaniu

1. Jak *Pamiętniki Adama i Ewy* nawiązują do Biblii?
2. Zwróć uwagę na język, którym zostały napisane poszczególne fragmenty. Jak wpływa on na charakter tekstu Marka Twaina?

3. W jaki sposób komentują te same zdarzenia Adam i Ewa? Co może zaskoczyć czytelnika, gdy porówna obydwu pamiętniki? Jaki efekt daje opis tych samych wydarzeń z dwóch perspektyw?
4. Jakie cechy Adama ujawniają jego zapiski, a jakie cechy Ewy odkrywają jej słowa?
5. Czy można powiedzieć, że bohaterowie zostali ukazani stereotypowo? Uzasadnij swoją odpowiedź.
6. Przeanalizuj zapiski Ewy. Postaraj się znaleźć w nich odpowiedzi na podane pytania.
 - Czy wpisy pojawiają się codziennie?
 - Czy dotyczą tylko wydarzeń z tego samego dnia?

Nowa wiadomość

Pamiętnik to zapisana osobista relacja ze zdarzeń, w których uczestniczyła dana osoba. Autor pamiętnika przedstawia także swoje emocje i refleksje. Pamiętnik różni się od dziennika tym, że jest pisany nieregularnie, po jakimś czasie od zakończenia wydarzeń.

7. Czego świadectwem są ostatnie słowa Adama na temat Ewy: *Gdziekolwiek była ona, tam był Raj?* O jakich uczuciach świadczą?

Praca w grupie

8. Zorganizujcie klasową debatę na temat: *Skąd się biorą różnice w naszym postrzeganiu rzeczywistości?*
 - Ustalcie, które z wydarzeń szkolnych było dla Was ważne. Następnie je opiszcie. Odczytajcie głośno swoje relacje i je porównajcie.
 - Zastanówcie się wspólnie, skąd się biorą różnice między opisami tej samej sytuacji. Co może wpływać na sposób przedstawienia zdarzeń?

Praca twórcza

9. Dla Adama i Ewy wszystko było nowe. Wyobraź sobie, że jesteś jedną z pierwszych osób na świecie. Przygotuj wpis z pamiętnika, w którym odpowiesz na podane pytania.
 - Czym lubisz się zajmować?
 - Za czym nie przepadasz?
 - Jak się czujesz?
 - Co wywarło na Tobie największe wrażenie?

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie.
2. Czy prowadzisz pamiętnik, co w nim zapisujesz?
3. Odczytaj na głos tekst z podręcznika.
4. Zrób pol. 6.
5. Zapoznaj się z nową wiadomością o pamiętniku. Wklej ją do zeszytu lub przepisz.

4. Temat: Oddziaływanie Biblii na świadomość i kulturę.

Motywy biblijne

Biblia zajmuje bardzo ważne miejsce w kulturze. Świadczy o tym fakt, że pisarze, malarze, rzeźbiarze i muzycy od dawna wykorzystują w swych dziełach motywy wywodzące się z tej Księgi, a język, którym się posługujemy na co dzień, również obfituje w zaczerpnięte z niej sformułowania. Warto poznać motywy biblijne, aby móc zrozumieć dzieła różnych twórców.

STWORZENIE ŚWIATA

Jak wyglądał początek świata według włoskiego malarza? Artysta pokazał Boga, oświetlonego złotym blaskiem i niesionego przez anioły, który za pomocą jednego gestu dokonuje dzieła stworzenia.

Wszechświat w tej wersji to niebieska kula, z umieszczoną w centrum Ziemią, otoczoną przez serię kręgów reprezentujących cztery żywioły, planety i znaki zodiaku.

Giovanni di Paolo di Grazia [czyta: dżowanni di paolo di gracia], *Stworzenie świata i wygnanie z raju (fragment)*, 1445 rok

PIERWSI LUDZIE, GRZECH

Pierwsi ludzie zostali pokazani w otoczeniu zwierząt, pod rajska jabłonią w momencie, gdy Ewa przekazuje Adamowi zakazany owoc. W ten sposób artysta zwrócił uwagę na ich grzeszność.

Lucas Cranach [czyta: lukas kranach] starszy, *Adam i Ewa*, 1510 rok

RAJ

Liście, kwiaty i owoce to główne elementy haftu ukazującego rajski ogród – idealne miejsce, w którym Bóg umieścił człowieka, a następnie z powodu grzechu go stamtąd wygnał. Wizja biblijnego raju jako ogrodu wpłynęła na sposób przedstawiania przyrody w sztuce.

Eden – haft na aksamicie, XVI wiek

ANIOŁ

Przedstawiony anioł pochodzi z fresku, który można podziwiać w kaplicy Torre della Gabbia [czytaj: tore de la gabja] w Mantui. Skrzydlata postać została uchwycona w locie jako pośrednik między Bogiem a człowiekiem. Takim też znaczeniem obdarza się w naszej kulturze anioły.

Fragment fresku anonimowego twórcy, *Dwa anioły*, XIV wiek

WIEŻA BABEL

Na obrazie przedstawiono wieżę w trakcie budowy. Według historii znanej z Biblii ludzie pełni pychy postanowili zbudować wieżę, której szczyt sięgałby nieba. Bóg nie chciał dopuścić do ukończenia tego dzieła, dlatego pomieszał ludziom języki, żeby się nie rozumieli nawzajem. Dziś sformułowanie *wieża Babel* oznacza brak porozumienia, zamęt, jest też wyrazem oddalenia się człowieka od Boga.

Pieter Bruegel [czytaj: piter brojgel] (starszy), *Wieża Babel*, 1563 rok

SZATAN, ZŁO

Kłamstwa, przebiegłość i obietnice węża doprowadziły do złamania zasad, których przestrzegania Bóg wymagał od pierwszych ludzi. Dziś wąż jest znakiem podstępny i grzechu.

Grzech pierworodny. Adam i Ewa, XII wiek

A było to dobre

Po przeczytaniu

1. Co świadczy o tym, że Biblia zajmuje w naszej kulturze ważne miejsce?
2. Co oznacza wyrażenie *wieża Babel*? Z którą historią biblijną jest związane?
3. Przypomnij sobie, czym była dla starożytnych Greków arkadia. Co łączy ją z biblijnym rajem?
4. Z Biblii pochodzi wiele związków wyrazowych, które na stałe weszły do języka. Wyjaśnij znaczenie podanych wyrażen. W razie trudności skorzystaj ze słownika frazeologicznego.

syn marnotrawny, sądny dzień, manna z nieba

5. Poszukaj dzieł wykorzystujących motyw anioła. Wybierz to, które szczególnie zwróciło Twoją uwagę, i przygotuj na jego temat notatkę w zeszycie. Uwzględnij w niej informacje wyszczególnione na schemacie.

6. Przeczytaj tekst, a następnie przyjrzyj się fotografii i odpowiedz, w jaki sposób ukazana na niej sytuacja wiąże się z motywem stworzenia świata.

W 2017 roku Teatr Nowy w Warszawie wystawił na deskach spektakl *Biblia. Ród 1–11* w reżyserii Michała Zadary. Przedstawienie jest interpretacją pierwszych jedenastu rozdziałów Księgi Rodzaju. W rolę Boga wcieliła się dwunastoletnia Julia Leszkiewicz.

Praca w grupie

7. Przygotujcie prezentację w dowolnej formie na temat wybranego motywu biblijnego. Uwzględnijcie odpowiedzi na podane pytania.
 - Jak dany motyw został przedstawiony w Biblii?
 - Jakie frazeologizmy, obrazy, filmy czy utwory muzyczne do niego nawiązują?

Praca twórcza

8. Wymyśl reklamę miejsca, o którym można by powiedzieć, że to raj na ziemi.
9. Zastanów się, co byłoby, gdyby Ewa nie zerwała zakazanego owocu. Zanotuj w punktach swoje pomysły.

250

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie.
2. Wyjaśnij znaczenie frazeologizmu RAJ NA ZIEMI.
3. Zapoznaj się z informacjami z podręcznika „Motywy biblijne”. Jeśli możesz wklej do zeszytu lub przepisz wyjaśnienia.

5. Temat: Ukryte znaczenie przypowieści o siewcy.

A było to dobre

Zanim przeczytasz

- Jakie masz skojarzenia ze słowami *siać ziarno*?

Przypowieść o siewcy

Fragment Ewangelii według Świętego Mateusza (Mt 13,1–8)

Owego dnia Jezus wyszedł z domu i usiadł nad jeziorem. Wnet zebrały się koło Niego tłumy tak wielkie, że wszedł do łodzi i usiadł, a cały lud stał na brzegu. I mówił im wiele w przypowieściach tymi słowami:

„Oto siewca wyszedł siać. A gdy siał, jedne [ziarna] padły na drogę, nadleciały ptaki i wydziobały je. Inne padły na grunt skalisty, gdzie niewiele miały ziemi; i wnet powschodziły, bo gleba nie była głęboka. Lecz gdy słońce wzeszło, przypaliły się i uschły, bo nie miały korzenia. Inne znowu padły między ciernie, a ciernie wybujały i zagłuszyły je. Inne wreszcie padły na ziemię żyzną i plon wydały, jedno stokrotny, drugie sześćdziesięciokrotny, a inne trzydziestokrotny. Kto ma uszy, niechaj słucha!”.

Vincent van Gogh [czytaj: wincent wan gog],
Siewca, 1888 rok

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

CZY ZIARNO WYDA PŁON?

Po przeczytaniu

1. W tytule opowieści pojawia się siewca. Jak sądzisz, czy ta postać jest najważniejszym elementem przedstawionej historii? Uzasadnij swoją odpowiedź.
2. Jaka sytuacja została przedstawiona w przypowieści?
3. Jak myślisz, w jakim celu została opowiedziana przypowieść? Kim naprawdę jest siewca, a czym – ziarno?

Nowa wiadomość

Przypowieść to utwór, w którym przedstawiona historia ma, oprócz znaczenia dosłownego, głębszy sens. Służy ona do zilustrowania pewnych ogólnych zasad ludzkiego postępowania oraz zawiera pouczenie, jak należy się zachowywać. Prezentuje wzory do naśladowania i wskazuje, czego trzeba unikać.

251

A było to dobre

4. Co – w odniesieniu do ludzkiego życia – oznaczają różnego rodzaju podłoża, na które siewca rzucił ziarno? Przyporządkuj do każdego z nich odpowiednie wyjaśnienie.
 - Osoby, które słuchają, ale nie potrafią postępować według przyjętych zasad, bronić wartości.
 - Osoby, które postępują zgodnie z wartościami, jeśli nie wymaga to od nich wysiłku. W niesprzyjających okolicznościach nie potrafią trwać przy wyznawanych zasadach.
 - Osoby, które słuchają, chcą postępować dobrze, ale nadmiar trosk oraz codzienne przyjemności i obowiązki sprawiają, że zapominają o wyznawanych wartościach.
 - Osoby, które słuchają i niezależnie od okoliczności nie zapominają o wyznawanych wartościach.
5. Wyjaśnij, jak rozumiesz ostatnie słowa tekstu. Skorzystaj z pytań pomocniczych.
 - Co to znaczy, że można słuchać i nie słyszeć? Z czego to wynika?
 - Jakiego słuchania oczekuje Jezus?
 - Dlaczego gotowość do słuchania jest tak ważna?
6. Przypowieść mówi o trzech nieudanych próbach zasiewu i jednej próbie, która zakończyła się powodzeniem. W jaki sposób można to odnieść do porażek i sukcesów, które spotykają nas w życiu?
7. Kto jest Twoim wzorem? Jakie zasady wyznawane przez tę osobę stanowią dla Ciebie drogowskazy w codziennym postępowaniu?
8. Jakimi wartościami powinni się, Twoim zdaniem, kierować wszyscy ludzie?
9. Przyjrzyj się obrazowi Vincenta van Gogha. W jaki sposób malarz ukazał siewcę?

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie.
2. Odszukaj w słowniku znaczenie słowa *siać*.
3. Wypisz jego synonimy (wyrazy bliskoznaczne).
4. Podaj skojarzenia do wyrażenia *siać ziarno*.

5. Przeczytaj na głos „Przypowieść o siewcy”.
6. Odpowiedz na pytania:
 - Kto opowiada?
 - O kim opowiada?
 - Gdzie i do kogo przemawia Jezus?
 - Czego dotyczy przypowieść?
 - Czy jest ona interesująca?
7. Uporządkuj wyrazy zgodnie z kolejnością miejsc, na które padało ziarno: *droga, skały, ciernie, dobra gleba*.
8. Zrób pol. 5 (pierwszą i drugą kropkę).